

13.

FILM

JAKO FORMA EDUKACJI

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Przekaz filmowy powinien być odpowiedzią na współczesne potrzeby kulturalne oraz być odpowiedzią na pytania o tożsamość kulturową. Człowiek, dzięki kontaktowi ze sztuką filmową ma potrzebę jej zrozumienia, interpretacji. Oglądając dzieło filmowe, warto by odnajdywał w nim nie tylko rozrywkę, ale również wartości, które chciałby realizować w swoim życiu codziennym. Filmy o charakterze edukacyjnym wzbudzają ciekawość świata, pragnienie zrozumienia praw nimi rządzących. Kontakt ze sztuką filmową rodzi przeróżne uczucia, reakcje, które niekiedy pomagają zrozumieć nasze życie.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowy

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Rozwijanie wrażliwości, aktywności twórczej

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Zdolność rozumienia dzieła filmowego

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Film jako źródło kształtowania wiedzy o świecie wśród nastolatków.
- Film przyczynia się do rozwijania wrażliwości.
- Sposoby realizacji i ukazywania wartości artystycznej obrazu.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Film jest wytworem wyobraźni ludzkiej i owocem ludzkiego talentu.
- Należy popierać zainteresowania filmowe młodzieży.
- Działalność filmowa niesie zarówno wielkie wartości, jak i zagrożenia.

→ ZASADY

- Pogłębiam swoją wiedzę filmoznawczą oraz rozumienie języka przekazu filmowego poprzez uczestnictwo w warsztatach związanych z tą tematyką.
- Potrafię dokonać analizy filmu, posługując się podstawowymi pojęciami z zakresu tej dziedziny sztuki.
- Dzięki pracy w projektach filmowych, uczę się współpracy, rozwiązywania problemów w twórczy sposób.
- Biorę udział w dyskusyjnych klubach filmowych, poszerzam swoją wiedzę dotyczącą tej problematyki.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Rodzice powinni wspierać zainteresowania i działalność fotograficzną lub filmową młodego człowieka.
- Należy rozmawiać z dzieckiem na temat filmów, uwzględniając ich wartości moralne i estetyczne.
- Rodzice, a nie media są dla dziecka autorytetem.

→ ZASADY

- Rozmawiam z dzieckiem, aby nauczyć je krytycznej oceny oglądanych filmów.
- Zwracam uwagę na określone treści moralne przekazywane w filmach.
- Razem z dzieckiem utrwalamy historię rodziny za pomocą obrazu filmowego i fotograficznego.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Pogłębienie wiedzy oraz rozwijanie umiejętności w różnych dziedzinach mediów wizualnych.
- Bardzo ważna jest obecność rodziców, dzięki którym młoda osoba otrzymuje właściwą interpretację obejrzanych obrazów.
- Dyskusja na temat filmu pozwala uczniom w sposób bezpośredni odnieść się do problemów i kwestii dla nich ważnych.

→ ZASADY

- Uświadamiam uczniom, że oglądanie filmów poszerza znajomość pojęć i może wychowywać do wartości.
- Znam zainteresowania wychowanków i ich aktualne problemy.
- Organizuję w szkole seanse filmowe sprzyjające tworzeniu sytuacji wychowawczo-dydaktycznych, rozmów o sprawach bliskich uczniom, dotyczących bezpośrednio ich samych lub takich, z którymi mogą się zetknąć.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Wychowankowie dzielą się na grupy. Ich zadaniem jest przygotowanie własnej animowanej etiudy filmowej inspirowanej treścią wybranego przez siebie filmu. Młodzież może sięgnąć po różne rodzaje i gatunki, np. dokument, reportaż itp. Ważne, aby temat był bliski uczniom. Po obejrzeniu efektu swojej pracy, uczniowie dokonują analizy pod względem artystycznym i moralnym, następnie prezentują film na forum klasowym. Celem takich warsztatów jest rozwój uczniów, uwrażliwienie ich na otaczający świat, nauka wyrażania uczuć, emocji za pomocą języka plastyczno-filmowego. Na zakończenie nauczyciel zadaje pytania uczniom: Czy często oglądają filmy? Jakie są ich ulubione gatunki, dzieła, reżyserzy, aktorzy? Czy potrafią zdefiniować, czym jest film?

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Wychowankowie posiadają wiedzę dotyczącą krytycznego odbioru twórczości filmowej. Mądry przekaz filmowy rozwija w uczniach zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami, a także poszerza ich wiedzę w kwestii pojęć kluczowych dla naszej kultury. Młodzi ludzie potrafią odbierać przekaz filmowy świadomie i uważnie.

1.10. ZAGROŻENIA

Tworzony obraz filmowy nie posiada wartości artystycznych czy edukacyjnych. Nie dostarcza młodemu człowiekowi treści moralnych. Obraz jest jedynie odbierany, niewspółtworzony. Telewizja odciąga od dialogu, zainteresowań i aktywności fizycznej. Jest to szczególnie niebezpieczne dla młodzieży. Nie jest ona w stanie właściwie ocenić tego, co widzi, nadać temu odpowiedniej wartości lub znaczenia. Pełne agresji filmy mogą wywoływać negatywne zachowania w relacjach z rówieśnikami, w rodzinie czy innym środowisku. Przekłada się to także na sposób mówienia, zachowania i wyznawanych wartości.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

DR HOUSE

Emitowany w latach 2004–2012 amerykański serial telewizyjny o genialnym, a zarazem aroganckim lekarzu zyskał ogromną popularność w wielu krajach świata. Jego twórcy wpadli na pomysł połączenia wątków tradycyjnego filmu medycznego z konwencjami powieści detektywistycznej. Konstruując postać tytułową, wzorowali się na Sherlocku Holmsie [szerloku holmsie], słynnym bohaterze cyklu powieści i opowiadań Arthura Conan Doyle’a [Artura konan dojla]. Znakomicie zagrany przez brytyjskiego aktora Hugh Lauriego [hju loriego] doktor Gregory House [hałz] ze swoim zespołem diagnozuje najtrudniejsze przypadki chorobowe w szpitalu klinicznym na amerykańskim wschodnim wybrzeżu. Ten wybitny, obdarzony niezwykłą intuicją lekarz, a jednocześnie mizantrop i cynik, ma zwyczaj mówić ludziom impertynencje prosto w oczy.

Jego drażliwość i dziwactwa tłumaczy poniekąd fakt, że cierpi on z powodu dotkliwego, przewlekłego bólu nogi, w związku z czym nie tylko chodzi o lasce, lecz także zażywa duże dawki środków usmierzających przykre objawy. Co więcej, jest uzależniony od leków. Podobnie jak Holmes, którego interesują wyłącznie zbrodnie stanowiące wyzwanie dla jego intelektu, House przystępuje do diagnozowania dopiero wtedy, gdy inni lekarze okazują się wobec siebie bezradni. Posługuje się przy tym metodą przywodzącą na myśl słynną dedukcję stosowaną przez wielkiego angielskiego detektywa. Medycyna jawi się w tym serialu jako połączenie skomplikowanych naukowych procedur diagnostycznych z ludzką intuicją, która nadaje działaniom zespołu doktora House'a humanistyczny wymiar.

↑ D. Shore, *Dr House*, w: M. Chmiel, R. Pruszczyński, A. Równy, *Ponad słowami. Podręcznik do języka polskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony, klasa 3*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2020, s. 151.

KOMENTARZ

Powyzszy fragment przedstawia wartość przekazu filmowego. Tekst dotyczy amerykańskiego serialu telewizyjnego *Dr House*, w którym głównym bohaterem jest genialny diagnosta doktor Gregory House. Serial ukazuje przyczyny i przebieg poszczególnych chorób. Przedstawione historie mogą wpływać na widzów i ich podejście do własnego stylu życia, mogą wywoływać refleksję nad kruchością ludzkiego życia. Poza wartością rozrywkową, jaką niesie serial, pełni również rolę edukacyjną i wychowawczą związaną ze zdrowiem i życiem drugiego człowieka. Dzięki oglądaniu filmów o tej tematyce, widzowie mają możliwość poznania rozmaitych hierarchii ludzkich postaw i ich źródeł. W każdym odcinku tytułowy bohater dr House wraz z personelem szpitala próbuje zdiagnozować i wyleczyć pacjentów, którzy wykazują rozmaite objawy, niewyjaśnione wcześniej przez innych lekarzy. Film ukazuje walkę lekarzy o życie ludzkie, a także ich poświęcenie dla pacjentów.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Człowiek, aktywnie uczestnicząc w kulturze artystycznej, rozwija swoją wiedzę o sobie i otaczającym go świecie. Wiele na ten temat głosił św. Tomasz z Akwinu. Zdaniem filozofa „sztuka jest powiązana ze światem natury, czerpie bowiem z niego tworzywo oraz działa celowo, ale zarazem przekracza świat, ponieważ wytwarza rzeczy, których na świecie nie ma, ale które w przekonaniu czło-

wieka – być powinny. Sztuka transcenduje świat przyrody i wespół z nauką, moralnością i religią tworzy świat kultury”¹. Ponadto, myśliciel uważał, że celem sztuki powinno być działanie słuszne, właściwe, należyte – *rectum*, a rozum, który będzie kierował tym co wytworzone – *recta ratio*². Film leży w kręgu zainteresowań filozofii, z jeszcze jednego bardzo ważnego powodu. Mianowicie poprzez to medium stawia się pytanie o istotę człowieka, jego kondycję i moralność.

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Sprzyjające prawidłowemu rozwojowi młodzieży są programy popularno-naukowe, dokumentalne czy przyrodnicze. Rozwijające są także filmy, które eksponują właściwe relacje między ludźmi. Waler edukacyjny mają również programy ukazujące cierpienie czy niepełnosprawność, ponieważ pobudzają do refleksji, uwrażliwiają na czyjąś krzywdę, wzbudzają chęć pomocy, działania. Z kolei programy naukowe, przyrodnicze mogą rozwijać ciekawość i wyzwalać pasję. Dodatkowym atutem filmów jest możliwość uczenia się języków obcych, poznawania innych kultur i sztuki. Warto, aby wychowankowie uczestniczyli w różnych zajęciach dotyczących filmu. Ważne jest, żeby udział w zajęciach filmowych poszerzał horyzonty intelektualne i pogłębiał bieżącą wiedzę wychowanków, stymulował i rozwijał ich zainteresowania w zakresie swoistości tekstów kultury przynależnych do filmu.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Dla współczesnej młodzieży film jest ważnym narzędziem edukacyjnym. Młodzież potrzebuje nowych form przekazu wizualnego, do określania siebie, rozwijania swojej osobowości, światopoglądu i wrażliwości wobec drugiej osoby. Człowiek w późniejszym etapie dorastania, wykazujący już swoje zainteresowanie konkretnym gatunkiem filmowym, posiada wypracowany system wartości, którym będzie kierował się w dorosłym życiu. Należy pamiętać, że film nie powinien być tylko źródłem rozrywki, spędzenia czasu w dobrej atmosferze z bliskimi, rodziną, przyjaciółmi lub z samym sobą, ale przede wszystkim powinien pełnić funkcję edukacyjną. Niezbędna jest świadoma, dojrzała obecność

-
- 1 H. Kiereś, *Filozofia sztuki*, s. 5, [online:] <http://www.ptta.pl/pef/pdf/f/filozofias.pdf> [dostęp: 25.01.2022].
 - 2 Por. H. Kiereś, *Klasyczna („prywatywna”) teoria sztuki*, „Człowiek w Kulturze” 6-7 (1995), s. 154, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Czlowiek_w_Kulturze/Czlowiek_w_Kulturze-r1995_t6_7/Czlowiek_w_Kulturze-r1995-t6_7-s313-330/Czlowiek_w_Kulturze-r1995-t6_7-s313-330.pdf [dostęp: 25.01.2022].

rodziców w kształtowaniu życia ich dzieci. Konieczna jest pomoc w nadawaniu znaczeń, w wyrażaniu emocji, zapewnienie bezpieczeństwa. Młody człowiek nie ma doświadczenia w przeżywaniu wszystkiego, co go spotyka. Czasem nie rozumie, co się z nim dzieje, nie wie, jak powinien wyrazić to, co przeżywa, aby nie czynić sobie i innym krzywdy.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Sztuka jako taka jest elementem, który może pobudzać człowieka do refleksji, do zmiany swojego życia, a nawet prowadzić do nawrócenia. Sztuka wizualna również może prowadzić do odkrywania transcendencji. Wiele filmów jest przyczynkiem do stawiania pytań o wartości, sens życia, cel naszej egzystencji, a wreszcie pytania o Boga. Istnieje wiele motywów biblijnych, które stały się źródłem natchnienia i inspiracji dla sztuki filmowej. Filmy o tematyce religijnej uwrażliwiają, mogą skierować człowieka do głębszej wiary, pomóc odkryć

sens życia, pokazać prawdę, stworzyć obraz prawdziwej miłości i dobra, jaką otrzymujemy od Boga.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Kino jest środkiem szczególnie zdatnym do przedstawienia niewypowiedzianej tajemnicy, która otacza świat i człowieka. Za pośrednictwem obrazów reżyser nawiązuje dialog z widzem, dzieli się z nim swoimi myślami, każe mu stanąć wobec sytuacji, które muszą wzbudzić jakiś odzew w jego sercu. Jeżeli kieruje się nie tylko kryteriami artystycznymi, ale także inteligencją i poczuciem odpowiedzialności, może wnieść oryginalny wkład w wielki dialog toczący się między ludźmi, narodami i kulturami. W ten sposób staje się niejako wychowawcą nie tylko swoich współczesnych, ale także przyszłych pokoleń, podobnie jak każdy inny twórca kultury.

↑ Jan Paweł II, *Rola kina w kształtowaniu osobowości człowieka. Przemówienie do uczestników sympozjum nt. Kino nośnikiem wartości duchowych i kulturowych*, 1.12.1997, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/kino_01121997.html [dostęp: 7.02.2022].

” Wszyscy powinni zastanowić się nad sprzecznością, istniejącą między Chrystusem, który „biorąc je (dzieci) w objęcia, kładł na nie ręce i błogosławił je” (Mk 10,16), a stwierdzeniem, że dla tego, kto zgorszyłby jednego z tych małych, „byłoby lepiej, gdyby kamień młyński zawieszono mu u szyi” (Łk 17,2). Raz jeszcze apeluję do odpowiedzialnych za przemysł mediów, aby kształcili i zachęcali producentów do ochrony dobra wspólnego, wspierania prawdy, obrony ludzkiej godności jednostki i krzewienia szacunku dla potrzeb rodziny.

↑ Benedykt XVI, *Dzieci i środki komunikowania: wyzwanie dla wychowania. Orędzie Benedykta XVI na 41. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, 20.05.2007, [online:] <https://papiez.wiara.pl/doc/380215.Oredzie-Benedykta-XVI-na-41-Swiatowy-Dzien-Srodkow-Spolecznego/3> [dostęp: 20.01.2022].

” A dzisiaj wam, którzy pracujecie na polu edukacji, nie chcę po prostu powiedzieć, że jesteście pracownikami edukacji. Proszę was, byście byli artystami, kiedy zajmujecie się dziećmi i dbacie o nie. Byśmy tworzyli cywilizację, gdzie będziemy dbać o siebie wzajemnie, byśmy nie pozwolili, żeby obojętność na problemy osób, które są wokół mnie, lub tych, którzy są pod moją opieką, mnie ogarnęła, paraliżowała lub zablokowała.

↑ Franciszek, *Być artystą*, 28.03.2001, w: J.M. Bergoglio, *Kwiatki papieża Franciszka*, tłum. X. Bordas i in., Wydawnictwo M, Kraków 2013, s. 19.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Herod bowiem kazał pochwycić Jana i związanego wtrącić do więzienia, z powodu Herodiady, żony brata jego, Filipa. Jan bowiem upominał go: „Nie wolno ci jej trzymać”. Chętnie też byłby go zgładził, bał się jednak ludu, ponieważ miano go za proroka. Otóż, kiedy obchodzono urodziny Heroda, tańczyła wobec gości córka Herodiady i spodobała się Herodowi. Zatem pod przysięgą obiecał jej dać wszystko, o cokolwiek poprosi. A ona przedtem już podmówiona przez swą matkę: „Daj mi tu – rzekła – na misie głowę Jana Chrzciciela!”. Zasmucił się król. Lecz przez wzgląd na przysięgę i na współbiesiadników kazał jej dać. Posławszy więc kata, kazał ściąć Jana w więzieniu. Przyniesiono głowę jego na misie i dano dziewczynie, a ona zaniosiła ją swojej matce. Uczniowie zaś Jana przyszli, zabrali jego ciało i pogrzebali je; potem poszli i donieśli o tym Jezusowi.

↑ Mt 14,3-12.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” We współczesnym społeczeństwie środki społecznego przekazu odgrywają wyjątkowo ważną rolę w informowaniu, rozwoju kultury i kształceniu. Rola ta wzrasta w związku z postępowaniem technicznym, bogactwem i różnorodnością przekazywanych wiadomości, wpływem wywieranym na opinię publiczną.

↑ KKK 2493.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Dzieci i środki komunikowania: wyzwanie dla wychowania. Orędzie Benedykta XVI na 41. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, 20.05.2007, [online:] <https://papiez.wiara.pl/doc/380215.Oredzie-Benedykta-XVI-na-41-Swiatowy-Dzien-Srodkow-Spolecznego/3> [dostęp: 20.01.2022].

Franciszek, *Być artystą*, 28.03.2001, w: J.M. Bergoglio, *Kwiatki papieża Franciszka*, tłum. X. Bordas i in., Wydawnictwo M, Kraków 2013, s. 19.

Hłowiecki M., *Krzywe zwierciadło. O manipulacji w mediach*, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2010.

Jan Paweł II, *Rola kina w kształtowaniu osobowości człowieka. Przemówienie do uczestników sympozjum nt. Kino nośnikiem wartości duchowych i kulturowych*. 1.12.1997, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/kino_01121997.html [dostęp: 7.02.2022].

Kiereś H., *Filozofia sztuki*, s. 1-19, [online:] <http://www.ptta.pl/pef/pdf/f/filozofias.pdf> [dostęp: 25.01.2022].

- Kiereś H., *Klasyczna („prywatywna”) teoria sztuki*, „Człowiek w Kulturze” 6-7 (1995), s. 151-183, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Czlowiek_w_Kulturze/Czlowiek_w_Kulturze-r1995-t6_7/Czlowiek_w_Kulturze-r1995-t6_7-s313-330/Czlowiek_w_Kulturze-r1995-t6_7-s313-330.pdf [dostęp: 25.01.2022].
- Kultura wizualna – teologia wizualna*, red. W. Kawecki, S.J. Wojciechowski, D. Żukowska-Gardzińska, wyd. IPJPII, Instytut Wiedzy o Kulturze UKSW, Warszawa 2011.
- Nagórny J., *Dziecko wśród mediów. Wychowanie w rodzinie do korzystania ze środków społecznego przekazu*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2004.
- Reroń T., *Media na usługach moralności chrześcijańskiej*, wyd. Papieski Wydział Teologiczny, Wrocław 2002.
- Shore D., *Dr House*, w: M. Chmiel, R. Pruszczyński, A. Równy, *Ponad słowami. Podręcznik do języka polskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony, klasa 3*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2020, s. 151.
- Wyszyński S., *Duch pracy ludzkiej. Myśli o wartości pracy*, wyd. Soli Deo, Warszawa 2020.